

Forumas „Ką daryti, kad išsaugotume kultūros paveldą“

LDID: Dailės ir architektūros paveldas ir dailės istorijos tyrimai, pristato Giedrė Mickūnaitė

Atsakydama į forumo pavadinime iškeltą klausimą ir reaguodama į forumo rezoliucijos projektą LDID, dailės istorijos profesionalus vienijanti visuomeninė organizacija, kurios vienas iš veiklos prioritetų – paveldo išsaugojimas ir pažinimas – pasisakymą skirsto į tris glaudžiai susijusias ir persidengiančias – teisės, mokslo tyrimų, ir pavelodosaugos praktikos – dalis, pridėdama trumpas pastabas rezoliucijos projektui.

Teisė:

Pritariame rezoliucijos projekto 6 ir 7 punktui, o taip pat kreipiamės į Seimą ir Vyriausybę, dėl neatidėliotino Kultūros paveldo vertės pagrindų visuomenei (Faro) konvencijos ratifikavimo. Lietuvai prisijungus prie (Faro) konvencijos, teisiniame lygmenyje būtų išspręsti klausimai dėl visuomenės ir bendruomenių vaidmens išsaugant paveldą.

Mokslas:

Paveldo išsaugojimo sąlyga yra mokslo tyrimais grįstas pažinimas ir fizinė apsauga. Nepriklausomais ir kokybiškais tyrimais privalo būti grindžiama paveldo objektų priežiūra, tvarkyba ir kaita.

Praktika:

Moksliniai tyrimai turi būti atliekami prieš pradėdant rengti su paveldo objektais susijusius projektus, būti nepriklausomi nuo paveldo objektų valdytojų ar investuotojų, o jų rezultatai privalo būti ekspertuojami.

Visiems antžeminiams objektams privaloma atlikti archeologinius, istorinius ir menotyrinius tyrimus, pastarieji iki šiol nėra privalomi, tad projektuotojai laisvai, be mokslu pagrįstų argumentų interpretuoja istorijos ir dailės faktus, deja, tokios interpretacijos dažniausiai būna palankios konkrečiam projektui, o ne paveldui išsaugojimui ir tvariam naudojimui.

Privalu garantuoti ekspertinio vertinimo skaidrumą ir nešališkumą – projektų ekspertus turi skirti tarpininkaujanti institucija (pvz., KPD), o ne samdyti suinteresuotoji šalis. Vertinimo eigoje ekspertavimo procesas turi būti anonimizuotas (geros praktikos pavyzdys – LMT projektų vertinimas, kai projektų vertinimas anonimizuotas, tačiau patvirtinus rezultatus, ekspertai paviešinami).

Atsižvelgdama į Kultūros paveldo institucinės pertvarkos metmenis, užmiršusius kilnojamą kultūros paveldo vertybės, kurių absoliučią daugumą sudaro dailės paveldas, LDID primena, kad šių objektų išaiškinimas, registravimas ir apskaita reikalauja specialiųjų dailėtyros kompetencijų, ji turi būti tęstinė, koordinuota ir užtikrinanti šių vertybių judėjimo kontrolę. Be to būtina sudaryti dingusių / pavogtų kilnojamųjų paveldo vertybių registrą.

LDID nepritaria metmenyse įvardintai paveldo apskaitos decentralizacijai perduodant paveldo objektų apskaitą savivaldybėms, nes būtų prarastas jos tęstinumas ir koordinacija, o savivaldybės gautų užduotį, kuriai stokoja kompetencijų, išteklių ir, itin dažnai, valios.

Pastabos

Nepritariame 5 rezoliucijos projekto punktui dėl LKM pavadinimo keitimo.

Atkreipiame dėmesį, kad rezoliucijos projektas bendras pavelodosaugos problemas siaurina iki Vilniaus miesto opiųjų klausimų. Manome, kad ši redukcija kaip tik liudija seklius savivaldybių pavelodosauginius prioritetus ir kompetencijų spragas.